

Refah devleti ve paşlaşım sal etkileri

Sorunun bir kısmı mı? Yoksa çözümün bir kısmı mı?*

Dr. Vicente NAVARRO**

Çev: Dr. N. Kurucu, Dr. E. Yarış

Refah devleti eliştiriliyor. Refah devleti, 2. Dünya Savaşı sonrası bir fenomen olarak, refah devleti yanlısı güçlerce, tarihsel olarak geriye döndürülemez bir kazanım olarak değerlendirilmiştir. Politik spektrum içinde refah devletinin kalıcılığına ilişkin bir konsensus gelişmiş gibi görünmektedir. Bununla birlikte refah devleti yanlısı güçler yanılmışlardır. 1970'lerin sonlarında başlayıp 1980'ler boyunca devam eden süreç içinde, birçok batılı kapitalist ülkenin politik spektrumunda, refah devletinin gerçek doğasını sorgulamış ve sorgulamayı sürdüren yeni etkin güçler kendilerini göstermiştir. Bu makalade ilk olarak bu yeni refah devleti karşıtı güçlerce ileri sürülen ana görüşlerden bazıları, bu görüşlerin arkasındaki varsayımların tartışılmasıyla birlikte sunulacaktır. Ayrıca bu varsayımları destekleyen ya da sorgulayan ampirik veriler de analiz edilecektir. İkinci bölümdeyse, refah devletine karşıt güçlerce izlenen tasarruf politikalarından farklı ve bu politikalara karşı çıkan özgün önermelerle birlikte "refah devletinin krizi" diye tanımlanan duruma ilişkin farklı açıklamalar yapılacaktır.

Ancak öncelikle iki nokta aydınlatılmalıdır. İlk olarak, ABD'deki refah devleti karşıtı güçlerce, özellikle de Reagan yönetimince, öne sürülen görüşler primer odak olarak ele alınacaktır. Bu odağın seçilmesinin nedeni dominant ABD ideolojisinin Batı Dünyası'ndaki hegemonyasıdır. Bu hegemonyadan ötürü, ABD'deki refah devleti karşıtı güçlerce ileri sürülen görüşler, diğer birçok batılı kapitalist ülkedeki tutucu, neoliberal ve hatta ara sıra ileri güçlerce de yeniden üretilmektedir. Bu Reagan'cı görüşler, Batı Dünyası'ndaki refah devletine yönelik yoğun tartışmaların doğasını da ağır biçimde etkilemektedir.

İkinci olarak aydınlatılacak nokta, buradaki değerlendirmelerin diğer birçok araştırmacının çalışmasına da dayanan, toplumbilimsel bir kimlikle yapılacak olmasıdır. Burada sunulacak noktaların her biri için kapsamlı bir bilimsel çalışma yapılmıştır. Yer darlığı nedeniyle, bu yazıda tartışılan ana temaları sorgulayan veya destekleyen görüşler ve veriler kısaca ele alınacaktır.

Bu açıklamalardan sonra, ABD'deki refah devleti karşıtı güçlerce öne sürülen refah devleti karşıtı görüşlere girecektir.

REFAH DEVLETİ NEDEN BİR SORUN OLARAK GÖRÜLMEKTEDİR?

Refah devleti karşıtı güçler, Batılı Ekonomilerde 1970'li yılların ortalarında başlayan duraklamanın ve 1980'li yılların başlarında depresyon denilebilecek boyutlara ulaşan hareketsizliğin esas nedeni olarak, sıklıkla refah devletinin büyümesi olayını tartıştılar. Bu duraklama ve hareketsizliğin ana nedeni olarak refah devletinin yeniden bölüştürücü (redistribütif) etkileri ileri sürülmüştür. Kaynakların bu yeniden dağıtımının a) ekonomide özel sektörden kamu sektörüne b) sermayeden emeğe ve halkın yüksek gelirli kesiminden düşük gelirli kesimine c) halkın üretici (genç) kesiminden üretici olmayan (yaşlı) kesimine kaydırılması şeklinde olduğu varsayılmıştır. Genelde Batılı Ekonomilerin, özelde ABD ekonomisinin performansındaki düşüşün sorumlusu olarak da kaynakların sözü edilen bu yeniden dağıtımını gösterilmiştir. Şimdi her bir görüşün dayandırıldığı varsayımlar tartışılacaktır.

KAYNAKLARIN ÖZEL SEKTÖRDEN KAMU SEKTÖRÜNE AKTARILMASI

Bir sektörün boyutlarının değerlendirilmesinde

Tablo 1 Günün Piyasa fiyatları üzerinden ulusal gelirin yüzdesi olarak bazı ülkelerdeki kamu harcamaları

	1960	1982
ABD	27.6	37.6
İngiltere	32.6	47.4
İsveç	31.1	67.3
İspanya	18.8 (1964)	34.1 (1984)
Norveç	29.9	48.8
Hollanda	33.7	63.7
Japonya	18.3	34.2
İtalya	30.1	53.7
F. Almanya	32.5	49.4
Fransa	34.6	50.7
Danimarka	24.8	60.7
Kanada	28.9	45.8
Avusturya	32.1	50.3

Kaynak : OECD Economic Studies

* International Journal of Health Services. Volume 17, Number 4, 1987'den çevrilmiştir.

** Department of Health Policy and management, The John Hopkins University School of Hygiene and Public Health.

Tablo 2 Eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ve sosyal güvenlik kamu harcamaları

	Günün piyasa fiyatlarıyla ulusal gelirin yüzdesi		Kamu harcamaların- daki artış yüzdesi
	1960	1981	1960-81
Belçika	18	38 (1980)	95
Danimarka	10	32(1979)	53
Fransa	13	29	73
F. Almanya	20	32	65
İtalya	17	29	81
Hollanda	16	36	105
Norveç	12	27	68
İsveç	15	33	55
İsviçre	8	20 (1979)	78
İngiltere	14	24	85
ABD	11	20	63

Tablo 3 Kamu İstihdam artışı, 1951 - 81

	Tüm istihdamın yüzdesi olarak kamu istihdamı		
	1951	1981	Değişim
İngiltere	26.6	31.4	+ 5.0
Fransa	17.5	32.6	+ 15.2
F. Almanya	14.4	25.8	+ 11.4
İtalya	11.4	24.4	+ 13.0
İsveç	15.2	38.2	+ 23.0
ABD	17.0	18.3	+ 1.3

hangi kriter ele alınırsa alınsın (harcamalar, istihdam, kar oranları), ABD ve batılı toplumların kamu sektörünün son 40 yılda büyüdüğü kuşku götürmez bir gerçektir. Tablo 1'de bazı ülkeler için 1960'dan 1982'ye kamu harcamalarının artışı, ulusal gelirin yüzdesi olarak gösterilmiştir. Kamu harcamaları içinde en hızlı artan eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler ve sosyal güvenliği kapsayan sosyal harcamalardır. (Tablo 2). 1981 yılı itibarıyla, ABD ve Japonya da dahil tüm ileri kapitalist ülkeler kamu harcamalarının yarısından fazlasını, refaha yönelik amaçlar için ayırmışlardır.

İstihdam açısından yaklaşıldığında, örneğin ABD'de kamu istihdamının tüm istihdama oranı 1952'de %17 iken 1983'te %18.3'e ulaşmıştır. Kamu istihdamındaki bu büyüme diğer gelişmiş kapitalist ülkelerde daha fazlaydı. (Tablo 3). Burada yine, kamu istihdamındaki büyümenin büyük kısmının sağlık ve sosyal hizmetlerle eğitim alanında olduğu vurgulanmalıdır. Sosyal sektörlerdeki kamu harcamalarının, yalnızca kamu istihdamındaki ücretler değil, aynı zamanda kamu sektörüyle birlikte iş yapan özel sektördeki (ABD'de özellikle geniş bir sektördür) ücretleri ve emekli maaşları gibi sosyal transferleri de içerdiğini söylemeye gerek yoktur. Gerçekten 1970'lerin sonunda istihdam veya transferler aracılığı ile gelen hükümet kaynaklı gelirler ABD'deki tüm gelirlerin %41'ini oluşturuyordu. Bu oran diğer gelişmiş kapitalist

Tablo 4 Primer gelirlerde hükümet payının artışı, 1951 - 81

	Tüm istihdamın yüzdesi olarak kamu istihdamı				
	Tüm kamu gelirleri		Değişim		
	1951	1981	Kamu İstihdamı	Kamu gelirlerinin idamesi	Toplam
İngiltere	42.1	56.3	- 1.0	+ 15.1	+ 14.2
Fransa	33.9	55.3	+ 7.8	+ 13.6	+ 21.4
F. Almanya	37.3	50.6	+ 6.6	+ 6.6	+ 13.2
İtalya	20.2	49.9	+ 6.1	+ 23.6	+ 29.7
İsveç	33.3	57.5	+ 12.6	+ 11.5	+ 24.2
ABD	23.2	41.7	- 2.7	+ 21.3	+ 24.0

ülkelerde daha da yüksekti (Tablo 4). 1970'lerin sonunda Goran Therborn ve Joop Roerbroek'in gösterdiği gibi, OECD ülkelerinde hükümet kaynaklı gelir aslında, rant gelirleri ve girişimcilerden gelen gelirin toplamından daha yüksekti. Fonların özel sektörden kamuya transferi, batılı ekonomilerin hareketsizlik sorununun kökeni olarak değerlendirilmektedir. ABD ve batılı ekonomilerde ekonomik krize yol açan, özel üretimin zararına kamu tüketiminin özendirilmesidir.

Bu görüş çerçevesinde ileri sürülen bir varsayım da ekonomik hareketsizlik sorununun, yetersiz sermayenin üretken olmayan tüketim şeklinde kamuya tahsis edilmesi sonucu üreten yatırımlar için gerekli kaynakların sınırlı kullanılabilirliği temeline dayandırılmaktadır. Bu varsayımdan hareketle ulaşılabilecek nihai sonuç, fonların bu transferinin tersine çevrilmesi, kaynakların kamu sektöründen özel sektöre geri aktarılması gereğidir. Bu sonuç, Carter yönetiminde başlatılan ve Reagan yönetiminde tamamen geliştirilen, sosyal harcamalardaki en dramatik kesintilerin mantığını oluşturmaktadır. Sosyal harcamalardaki yıllık büyüme hızı %7.9'dan (1964-1978), 1979'da ve 1980'de % 3.9'a, 1980'li yıllarda ise %1.5'a düşmüştür. Diğer bir çok ülkede de sosyal harcamalarda daha az dramatik de olsa azalma görülmüştür. Tablo 5'de değişik OECD ülkelerinde sosyal güvenlik harcamalarındaki artış hızı gösterilmiştir.

Bu noktada refah devleti karşıtı görüşler kamu harcamalarının boyutlarıyla ilgilenirken, hükümet kesintilerinin çoğunun sosyal harcamalarda yapıldığına değinmek gerekir. ABD'de bu kesintiler, özellikle çalışan sınıfların düşük gelirli tabakalarına hizmet eden means test tipi harcamalarda yapıldı. (Tablo - 6)

SERMAYE EKSİKLİĞİ Mİ VAR? NEOLİBERAL VARSAYIM

Ekonomideki kötü performansın kökeninde özel sermaye yetersizliğinin bulunduğu görüşünü destekleyebilmek için gerekli kanıtlar iki kat artmıştır: a) daha önceden de varolan ve kriz süresince de devam eden özel sermaye eksikliği, ve b) herhangi bir ülkede kamu sektörünün (özel sermayenin sömürücü) boyutlarıyla iyi ekonomik performans arasındaki ters korelasyonun varlığı. Başka bir deyişle, kamu sektörü ne kadar büyüse, büyüme enflasyon ya da işsizlik ölçeğinde değerlendirilen ekonomik performansın da o denli düşük olması bekle-nirdi. Bundan öte, sosyal harcamalardaki kesintinin hak-

lılığını göstermek için c) bir ülkedeki sosyal harcamaların boyutlarıyla ekonomik performans arasında ters bir ilişki olduğunun da gösterilmesi beklenir. Bu da sosyal harcamalar büyüdükçe ekonomik performansın düşmesi anlamını taşır. Şimdi bu üç varsayımın her birinin kanıtlarına gözatılacaktır.

Sermaye azalmasına yönelik olarak yapılan bilimsel bir inceleme, hareketsizlik döneminde ve/veya öncesinde özel sermayede hiçbir azalma olmadığını göstermektedir. 1975-1980 yılları arasında ABD'de anonim şirketlerin sermaye artırımını için 100 milyar dolar borç alabilmeye olmaları, bunların birleşmeler ve diğer üretken olmayan çabalar gibi "kâğıt üzerinde kalan girişimcilik" in örnekleri olduğunu düşündürmektedir. Politik ve ticari kuruluşlar, refah devleti uygulamalarıyla absorbe edilen likiditedeki sıkıntının arttığından yakınırlarken bu borçlar özel bankalardan alınıyor ve hatta bu süreçte özel bankalar, Latin Amerikanın borç sorununa katkıda bulunmak üzere Latin Amerika ülkelerine, 700 milyar dolar ödünç verebiliyorlardı (bazıları zorla verildiğini de söyleyebilir). ABD ve Avrupa bankalarının tüm Dünya'da itişe kakışa ısrarla borç alacak ülke aramaları, aslında likidite sıkıntısının olmadığını en iyi kanıttır. 1970'ler ya da 1980'lerde hiçbir likidite sıkıntısı yoktu.

İkinci varsayım için, kamu sektörünün boyutu (ulusal gelire yüzde oranı olarak) veya kamu harcamalarının yıllık büyüme hızı ile işsizlik veya ekonomik büyüme hızı arasında herhangi bir ilişki olmadığını gösteren Tablo 7'ye bakmanız önerilebilir.

Japonya daha düşük işsizlik oranı olan gelişmiş kapitalist ülkelerden birisi olduğu gibi ulusal gelire oranı açısından kamu sektörü, 1973'te %22 iken 1982'de %34'e çıkacak kadar hızlı büyüyen bir ülkedir de...

Üçüncü varsayım için ekonomik büyüme veya işsizlik ile sosyal harcamaların boyutu veya sosyal güvenlik primlerini de içeren vergilendirme düzeyleri arasında herhangi bir ilişki olmadığını gösteren Tablo 8'e bakılması önerilir. Son olguda korelasyonun olmaması bordrolardan kesilen vergilerin çalışmayı özendirmediği şeklinde sıklıkla yapılan tartışmaların ışığında özellikle önemlidir. 1960'ların sonlarında ve 1970'ler boyunca ABD ekonomisi kötü performanslı olarak tanımlanan düzeydeydi. Fransa, İtalya ve Batı Almanya'ya kıyasla ABD'nin işsizlik oranı daha yüksek ve ekonomik büyümesi daha düşüktü. Bununla birlikte tüm bordro vergileri ve sosyal sigorta primleri ABD'de, İtalya (%51.4), Fransa (%43.7) ve Batı Almanya'ya (%40.8) kıyasla çok daha düşüktü (tüm ücretlerin %26'sı).

Burada aydınlatılması gereken bir diğer nokta da yapılan göndermelerin refah devleti karşısı güçlere olduğu kadar, Fabian inancındakiler gibi bazı refah devleti yanlısı güçlere de yönelik olduğudur. Sosyal harcamaların boyutu ya da büyüme hızından herhangi birisiyle ekonomik büyüme arasında bir korelasyonun bulunmaması refah devletinin yaygınlaşmasının ön koşulu olarak ekonomik büyümeyi gören yaygın görüşü sorgular. Bu varsayım, Tony Crossland'ın iyi bilinen "hızlı büyüme refah devletinin gerçekleşmesinin ön koşuludur" tümcesinde kendini gösterir ve refah devletinin redistribütif etkilerini güvence altına alan ana koşul olarak ekonomik büyümeyi odak seçer. Oysa Tablo- 8'de görüldüğü gibi sosyal harcamaları büyük olan bazı ülkelerin ekonomik büyümesi diğerlerinininki yavaşken oldukça hızlı olabilmektedir. Ekonomik büyüme ve refah devleti harcamaları korelasyon göstermez. Gerçekte, daha sonra değinileceği gibi

Tablo 5 Sosyal güvenlik harcamalarındaki yıllık artış

	Büyüme Yüzdesi		
	1965-70	1970-75	1975-81
Avusturalya	5.3	15.6	2.8
Avusturya	6.4	5.8	4.6
Belçika	9.1	10.5	5.1 (1975-80)
Kanada	11.5	12.9	3.3
<u>Danimarka</u>	<u>9.0</u>	<u>6.6</u>	<u>4.5</u>
Finlandiya	10.7	9.5	5.5
Fransa	5.0	6.6	7.4
F. Almanya	5.5	8.6	2.0
İtalya	8.2	6.5	3.9
Japonya	10.4	12.3	8.6
<u>Hollanda</u>	<u>11.6</u>	<u>8.3</u>	<u>4.5</u>
Norveç	15.3	8.0	6.2
İsveç	10.2	9.6	4.4
İsviçre	8.9	10.4	2.7 (1975-79)
İngiltere	5.3	6.3	3.9
<u>ABD</u>	<u>9.3</u>	<u>9.9</u>	<u>3.7</u>
Ortalama	9.4	9.2	4.6

Tablo 6 Başkan Reagan'ın bütçe kesinti öncelikleri

	Reagan tarafından önerilen indirim yüzdeleri
Sosyal Sigorta kapsamındaki kesintiler (Evensel mean-test olmayan programlar)	(a) 11.4
Mean-test kapsamındaki yardım	(b) 27.7
Düşük gelirli için diğer programlar	(c) 60.2

- (a) Sosyal güvenlik (emeklilik ve sakatlık); kıdem tazminatı, işsizlik sigortası; sağlık sigortası; diğer sağlık hizmetleri; garantili öğrenci yardımı; kıdem ayrıcalıklarını kapsar.
- (b) İşçi emekli aylıkları; tamamlayıcı güvenlik geliri; bakımla yükümlü olduğu çocukları olan ailelere yardım; besin yardımı; çocukların beslenme programları; kadınlar; infanlar; konut yardımı; enerji yardımı; sağlık yardımı; diğer öğrenci finans kolaylıklarını kapsar.
- (c) Tamamlayıcı eğitim; meslek eğitimi; sosyal hizmet yardımı; genel istihdam ve eğitim; kamu hizmeti istihdamı; iş teşvik programlarını kapsar.

refah devletinin en iyi belirleyicisi ekonominin büyüme hızı değil, bundan da öte hükümetin refah devletine yönelik istek ve kararlılığıdır.

Özetle, burada sunulan ampirik bilgiler, Batılı kapitalist ülkelerin ekonomik hastalığının kökeninde giderek artan kamu ve sosyal harcamalar tarafından absorbe edilen özel sermayenin kısıtlılığının yattığını ifade eden refah devleti karşısı varsayımları sorgulamaktadır. Bu varsayım, rastlantısal olarak yine de büyümeyi ve iş alanlarını stimüle etmek için, ABD'nin federal bütçe açığının acilen azaltılması gerekliliğini savunan güncel önermelere tem-

Tablo 7 Hükümet harcamaları ve ekonomik performans

	Ulusal Gelirin Yüzdesi olarak hükümet har- camalarının yıllık artış hızı	Ulusal Gelirin Yüzdesi olarak hükümet har- caması	Yıllık Büyüme hızı orta- laması	Standardize edilmiş yüz- delere işsiz- likteki artış
	1973-81	1981	1973-81	1973-81
Japonya	6.6	34.0	3.2	1.4
İtalya	4.2	50.8	3.0	4.0
Fransa	3.3	48.9	2.8	7.1
F.Almanya	2.3	49.3	2.4	7.7
İngiltere	1.8	47.3	1.6	10.0
ABD	1.6	35.4	2.6	2.6

kinli yaklaşmaktadır. Bu önerme, hem İsveç hem de Japonya'nın merkezi hükümetlerinin bütçe açıklarının (sırasıyla ulusal gelirin %7 ve %15'i) ABD'dekine oranla (ulusal gelirin %5'i) daha fazla olduğunu göstermektedir. Her iki ülkenin ABD'ne oranla büyüme hızları daha yüksek ve işsizlik oranları daha düşüktür. Bütçe açıklarından söz ederken, güncel deneyimlerin "bütçe açığıyla enflasyon birlikte gider" şeklindeki miti ortadan kaldırdığına da değinmek gerekir. Bu üç ülke (ABD, İsveç ve Japonya) bütçe açıkları büyükken, Batı Dünyası'ndaki en düşük enflasyon oranına sahip birkaç ülkenin arasındadır. Ekonomik ortodokslik için bu kadar yeter!

REFAH DEVLETİNİN, SERMAYEDEN EMEĞE, YÜKSEK GELİRLİDEN DÜŞÜK GELİRLİYE DOĞRU REDİSTRİBÜTİF ETKİLERİ VE BİREYSEL GELİR DÜZEYLERİ. SORUN TASARRUFLARDA MI? DİĞER NEOLİBERAL YAKLAŞIMLAR

Refah devleti karşıtı güçlerce öne sürülen diğer bir dizi görüşe göre çalışanlar için konulan yüksek vergi oranları (refah devletini sürdürmek için gereken) ve çalışmayanlar için kolayca sağlanan haklar, çalışmayı özendirmez ve nihai olarak tüm ekonominin sekteye uğramasından sorumludur. Bu görüşe henüz eklenen bir diğeri toplumda tasarruf gücüne sahip olduğu düşünülen kişilerin sermayelerinden alınan yüksek vergi düzeyinin, üretici yatırımların ve tasarrufların sınırlanmasının nedeni olduğu yolundaki görüştür. Bu noktadan hareket edilirse, genelde ticari ve gelir vergilerinde, özelde ise gelir dilimdekilerin vergilerinde bir indirim yapılması gerekmektedir.

Bu görüşler en az üç varsayıma dayanır. Bunlardan birisi a) bilimsel geçerlilik taşımadığı gösterilmiş olan ekonomik krizin özel kapitalin kısıtlı oluşu ya da bulunmayışına bağlı olduğu varsayımdır. Diğer ikisiyse b) anonim şirketlerden ne denli düşük vergi alınırsa tasarrufların ve üretici yatırımların o denli artacağı ve c) yüksek gelirli bireylerden ne denli düşük vergi alınırsa tasarrufların ve yatırımların o denli artacağı varsayımlarıdır.

Kanıtlara bakalım. Sermayeden alınan vergiler açısından en yüksek ve ikinci en yüksek oranların uygulandığı Japonya ve Batı Almanya iyi performanslı olarak tanımlanan ekonomilere sahipken, bu ülkelere oranla şir-

Tablo 8 Sosyal harcamalar ve ekonomik performans

	Ulusal Gelirin Yüzdesi olarak Sosyal harcamalar	Ulusal Gelirin Yüzdesi olarak Sosyal güvenlik primlerinin vergileştirilmesi	Ekonomik Büyüme, ulusal geli- rin yıllık artış orta- laması	İşsizlik, Emek güçleri- nin yüz- desi
	1981(*)	1982	1978-83	1983
Belçika	29.9	45.4	1.5	14.9
Hollanda	28.9	55.8	0.7	14.0
İngiltere	17.8	43.7	1.1	13.1
Kanada	15.3	39.0	1.6	11.1
Danimarka	25.6	50.7	1.6	10.6
İtalya	22.7	41.5	2.1	10.0
Avustralya	13.0	34.4	1.8	5.0
ABD	15.3	32.0	1.8	8.4
Fransa	23.8	46.9	1.8	8.2
F. Almanya	26.3	45.3	1.5	7.8
Finlandiya	19.7	39.7	3.8	6.2
Avusturya	23.9	46.7	1.8	4.2
İsveç	26.8	59.7	1.5	3.4
Norveç	21.0	52.8	2.5	2.8
Japonya	12.5	30.2	4.3	2.6
İsviçre	14.5	33.2	1.5	0.4

* Sosyal harcamaları, kamu sigortası, kamu koruma ve yardımı ve sağlık yardımını kapsar. Rakamlar transferleri, kamu tüketimlerini ve kamu yatırımlarını içerir.

ket sermayelerinden çok daha düşük oranda vergi alınmasına karşın, 1970'lerde ABD ekonomisinin performansı çok daha kötü olarak tanımlanıyordu. Bu iki ülkenin sermaye formasyonu ABD'den daha büyüktü. Bundan da öte Reagan yönetiminin ilk resmi müdahalesi, yatırım vergi kredileri ve "hızlandırılmış fiat belirleme" sistemleri geliştirilerek ticari vergilerin yarı yarıya indirilmesi olmuştur. Bu aşamada, ticari tasarrufların ve yatırımların arttığını görmeyi beklerdik. Görmedik. 1980'den 1983'e istihdam yatırımları %9 azaldı ve Mc Intaire, Reagan yönetiminden en çok vergi desteği alan şirketlerin en az yatırım yapanlar olduğunu gösterdi. Bu şirketler vergi kesintilerini yatırımlarını artırmak için değil karlarını artırmak için kullandılar.

3. varsayıma gelecek olursak... Reagan Yönetimi genelde gelir vergilerini özelde ise yüksek gelir dilimi vergilerini düşürdü. 1983-1985 döneminde yılda 80.000 dolardan fazla kazanan ABD vatandaşlarına ve ABD'de yaşayanlara yüksek gelir dilimi vergileri için benzeri görülmemiş şekilde yıllık 24200 dolarlık bir vergi indirimi sağlandı. Kişisel tasarruflarda bir büyüme görmeliydik ama yine görmedik. Carter yönetimi sırasında disposabl gelirin %6'sını oluşturan kişisel tasarruf oranları 1983 ve 1984'te reel olarak % 5.5'a geriledi.

Özetle, burada sunulan bilgiler ticari vergiler veya gelir vergilerindeki indirimlerin üretime yönelik yatırımları veya total iş gücünü artıracığı şeklindeki varsayımları destekleyen hiçbir kanıt bulunmadığını göstermektedir. Robert Lekachman'ın son bir görüşmede belirttiği gibi yatırımlardaki vergi indirimi sermaye formasyonunda yeni

Tablo 9 Çalışanlar ve bakmakla yükümlü oldukları kişiler (1950 - 2050 ve sonrası)

	Total Popülasyon Yüzdesi			çalışan kişi başına düşen bağımlı sayı.	
	0-17 yaş	65+ yaş	18-64 yaş		
1950	31.0	8.1	60.9	39.8	1.51
1960	35.7	9.2	55.1	37.8	1.65
1970	34.0	9.8	56.2	39.9	1.51
1979	28.4	11.2	60.4	44.9	1.23
2000	26.1	12.7	61.2	45.5	1.20
2025	24.0	18.2	57.8	43.0	1.33
2050	23.8	18.5	57.7	42.9	1.33
Uzun Süreli	23.4	19.0	57.6	42.8	1.34

bir patlama çağıyla sonuçlanmamıştır. Tasarrufları özendiren yeni önlemler daha yüksek bir tasarruf oranı üretmemiştir. Aslında bizim tasarruf oranımız geleneksel olarak düşüktür.

GENÇTEN YAŞLIYA REDİSTRİBÜSYON. SORUN BURADA MI?

Refah devleti karşıtı güçlerce sık sık gündeme getirilen bir diğer görüş "demografik değişim" tartışmasıdır. Bu görüşe göre, Batılı toplumlar çoğunlukla, nüfusun üretken olmayan kesimi olarak tanımlanan 65 yaşın üzerindeki yurttaşların sayısında önemli bir artışa tanık olmaktadır. Bu kesim, üretken olarak tanımlanan (18-65 yaş grubu) kesimin ödediği vergilerle sağlanan hükümete ait sosyal harcamaların büyük yüzdelerini tüketmektedir. ABD'de nüfusun sadece % 11.5'ünü oluşturan yaşlılar ulusal bütçenin %28'ini ve hükümetin sosyal harcamalarının %51'ini tümüyle tüketmektedir. Ayrıca bir önceki tartışma, 1970'den beri enflasyona göre ayarlanmış ücretler nüfusun geri kalanı için %7 azalırken sosyal güvenlik ayrıcalıklarının reel olarak %46 arttığını vurgulamaktadır. Böylece nüfusun çalışan-üretken kesimlerinin bir diğer kuşak için sosyal güvenlik vergileri ödemekteki giderek artan isteksizliğinin kuşaklararası bir çatışmaya neden olduğu varsayılmaktadır.

"Kuşaklararası çelişki" görüşünün isabetli olup olmadığını analiz için aşağıdaki verileri akıldan tutmak gerekir.

1. Nüfusun demografik özelliklerinden öte, tüm emek güçlerinin boyutları ve bağımlıların (tüketicilerin) çalışanlara (vergi ödeyenlere) oranı gibi istihdam özelliklerine bakarsak (Tablo-9) nüfusumuzun aktif olan yüzdesinin de artmış olduğunu (emek güçlerine katılan kadınların sayısındaki çok büyük bir artışın sonucu olarak) görürüz. Ayrıca, çalışan kişi başına düşen bağımlı sayısı değişmemekte hatta 2050 yılına kadar öngörüldüğü gibi gerçekte azalmaktadır. Sosyal Güvenlik Fonlarında bakiyenin giderek arttığını ve bunun da ABD federal açığının kapatılmasına katkıda bulunduğunu da eklemek gereklidir.

"Kuşaklararası çelişki'nin geçerliliği yok demek, Sosyal Güvenlik Fonları cephesinde her şey tatminkardır anlamına gelmez. Gerçekte, büyüyen işsizlik eğeri tersine çevrilemezse, işsizlik parasını da kapsayan sosyal harcamalardaki artış ve vergi ödeyen insanların sayısındaki

azalmadan dolayı Sosyal Güvenlik Fonları'nda bir sorun çıkabilir. Ancak bu sorunun kökeninde yatan olay demografik değişimden çok işsizlik yaratan koşullardır ve bu şekilde adlandırılmalıdır.

2. Demografik değişim olayının kendi mantığı içinde bile kuşaklararası çelişki tartışması sorgulanabilir. Aslında, yaşlıların oranının artışıyla sorumlu olan demografik değişim, aynı zamanda kamu fonlarının çoğunu (eğitim, transport, rekreasyon ve benzeri gibi) tüketen genç nüfus oranının da azalmasından sorumludur. OECD Sekreterliği, demografik değişime bağlı olarak eğitimdeki tasarruf sayesinde (OECD ülkelerinde 18 yaşın altındaki nüfusun yüzdesi daha düşüktür) 1990'a kadar sosyal harcamaların yılda %0.7'lik ekstra bir büyüme gösterebileceğini, bunu da yaşlı grup (65 yaş ve üstü) için sağlık ve sosyal hizmetler açısından ekstra haklar sağlamada yeterli olabileceğini belirtmiştir.

3. Sosyal güvenlik veya sosyal harcamaların azaltılması yönünde hiçbir halk desteği sözkonusu değildir. Genelde sosyal harcamaları özeldense sosyal güvenliği azaltmak için kitlesel bir baskı gelmediği daha önceden başka yerlerde tarafından gösterilmişti. Tam tersine, yüksek oranlı vergiler ödeme pahasına bile olsa Sosyal Güvenliği ve sosyal harcamaları artırma konusunda karşı konulamaz bir istek vardır. Genelde insanların, örneğin federal bütçe açığını azaltmak gibi nedenlerle vergi ödemeye pek sıcak bakmadıklarını açıkça söylemek gerekir. Vergi gelirlerinin sosyal güvenlik fonları ve sosyal harcamalara gideceği konusunda kendilerine güvence verilmesi durumunda, büyük çoğunluk vergilerdeki artışın destekçisi olmaktadır.

Bu kitlesel eğilimin bütün gelişmiş kapitalist ülkelerde belirgin olduğunun altı çizilmelidir. Klasik anlayışın tersine, refah devletinin daraltılmasından çok genişletilmesine yönelik kitlesel bir isteğin kanıtları aksi iddia edilemeyecek ölçüde açıktır.

Eğer böyle bir yaygın eğilim varsa **niçin Batılı halkların kendilerine refah devleti karşıtı politikaları düstur edinmiş hükümetleri seçimle işbaşına getirdiği sorulabilir.** Bu noktada, **seçmen davranışlarıyla yaygın görüşlerin eşdeğer görülmesinin birkaç nedenden ötürü yanlış olacağını** belirtmek gerekir.

a) Bu hükümetlerin çoğu -Reagan, Thatcher, Kohl ve diğerleri-, seçmenlerin çoğunluğu tarafından değil azanlığı tarafından seçilmiştir.

b) Tutucu hükümetleri seçenlerin büyük çoğunluğunun, bu hükümetlerce yürürlüğe konulan, sosyal politikaların karşısında olduğunu görürüz. Örneğin ABD'de seçmenlerin %31'i 1984'te Reagan Yönetimi'ne oy vermişti ama bu seçmenlerin %65'i yönetimin sosyal politikalarının karşısındaydı.

c) Oylamada seçmen (referandum dışında), spesifik politikaları oylama şansı verilmeksizin totaliter için oy verir. Bunun ABD'deki kanıtı, çoğu sosyal (ve dış) politikalarını desteklememelerine karşın Başkan Reagan'ı seçen azınlığın, Reagan'ı ekonomik politikalarıyla özdeşleşmiş düşük enflasyon nedeniyle, seçmiş olmasıdır. ABD'deki Cumhuriyetçi Parti'nin Başkanı Senatör Laxalt'ın saptadığı gibi, "Paradoks, insanların Başkanı sevmeleri ama politikalarının çoğunu sevmemeleridir".

4. Batılı toplumların karşı konulamaz çoğunluğu, yararlanmaya yakın oldukları için sosyal güvenlik ve diğer

harcamaları desteklemektedir. Refah devleti uygulamalarının belirgin derecede az gelişmiş olduğu ABD'de bile, 1984'te, bakıma muhtaç insanların %47'si bir veya daha fazla sayıda hükümet programından yararlandırıldılar. Dahası, hükümet yardımı almamış olanların çoğunluğu da hala bu programları desteklemektedir. Bu programların kalmaması, onlara gereksinim duyabilecekleri durumlar için istemektedirler. ABD'de nüfusun %89'u sosyal güvenlikte kısıntı yapılmasına karşı çıkmaktadır ve sosyal güvenlik vergileri (en regressif vergilerden birisidir) ABD'de en az tepki çeken vergiler olmuştur. İnsanlar bunlardan dolayı ya da doğrudan yararlanacaklarını bilmemektedirler. Dolaylı olarak yararlanana örnek olarak Sosyal Güvenlik'ten yararlanan yaşlıların çocuklarını vermeliyiz. Sosyal güvenlik ve diğer bir çok sosyal programdaki son kesintiler, aileleri azaltılmış hizmetlerin faturasını yüklemek zorunda bırakıp dolaylı biçimde vergilendirmektedir.

Özetle, elde edilen ampirik veriler, refah devleti karşıtı anlayışların demografik değişim olgusu bağlamında hiçbir inandırıcılıklarının olmadığını göstermektedir.

KEYNESÇİLİĞİN SONU MU? REAGAN YÖNETİMİNİN SÖZDE NEO-LİBERALİZMİ

Önceki bölümde refah devleti karşıtı temel neoliberal görüşlerin bilimselden çok ideolojik doğası ortaya konulmuştur. Bu bölümdeyse İspanya da dahil Avrupa'nın birçok politik yapılanmasında kendini gösteren Reagancı yaklaşımlara ait temel yorumların bazıları yanıtlanmaya çalışılacaktır. Gerçekte Reagan deneyimi, çoğunlukla muhafazakarların ve neobilerallerin (ara sıra ilerici güçlerin bile) gıpta ettiği çok başarılı bir deneyim olarak övücü sözlerle ifade edilmektedir. Mitterand ve Craxi gibi sosyalist liderler bile "Reagonomics" den, çok şey öğrenilen başarılı bir deneyim olarak söz etmişlerdir.

Avrupa'da yaygın olan ikinci bir inanış da Reagonomics'in varsayılan başarısının onun liberalizme bağlı olduğu şeklindedir. Neoliberaler ve muafazakârlar çoğu kez, kendi neoliberal programlarının geçerliliğinin bir kanıtı olarak Reagan deneyimini refere ederler.

Yine burada bu anlayışların geçerli olup olmadığını anlamak için, bu inanışların arkasındaki gerçeği görmek önemlidir. Bunlardan düzeltilmesi gereken ilki Reagan'ın politikalarının neoliberal politikalar olduğu inanışdır. Gerçekten Amerikan halkını buna inandıracak dev ideolojik çığın arkasında, daha çok ortodoks Keynes'ci politikaların olduğunu görebiliriz. Aslında 1981-83 yılları arasındaki durgunluk (depresyondan sonraki en büyük) önemli ölçüde a) kamu harcamalarını artırarak b) büyük bir federal açık yaratarak ekonomiyi stimüle etmek gibi ortodoks Keynes'ci politikalarla aşılabildi. Gerçekte son Reagan yönetiminin devlet müdahaleciliği aleyhindeki söylemine karşın, Reagan'lı yıllar boyunca kamu sektörünün küçülmek bir yana tam anlamıyla büyüdüğünü görmek gerekir. Enflasyonu durdurarak, federal hükümet, 1980'e göre 1985'te % 30 fazla harcama yaptı. Bu büyüme, artan federal kamu istihdamına (gerçekte Reagan yılları boyunca azalmıştı) veya daha büyük sosyal transferlere bağlı olmaktan çok hizmet ve mal alımındaki artma ve kamu yararına olan girişimlere teşvikteki artma sonucundaydı. Kamu sektöründeki bu büyüme federal fonların benzeri görülmemiş şekilde sosyal sektörlerden askeri sektöre transferi ile ve federal bütçedeki dev açık-

larla olanaklı kılınmıştır. 1980'den beri, savunma bütçesi ikiye katlanmıştır, 1990'ı izleyen ilk on yılda ise üçe katlanacaktır. Askeri harcamalardaki büyüme, büyük oranda sosyal harcamalardaki kısıtlamalarla olanaklı kılınmıştır. 1982 ve 1985 arasında, askeri harcamalar 90 milyar dolar artarken, sosyal harcamalarda 75 milyar dolarlık kesinti yapılmıştır. Bugünün askeri harcamaları federal bütçenin %55'ine (Sosyal Güvenlik Fonları hariç tutulursa) denk gelirken 1992'de %60'a yükseleceği öngörülmektedir. Askeri tüketimin büyümesi, askeri araçlar için yapılan masraflarda yoğunlaşmıştır: silahların bakımı, araştırma ve geliştirme ve askeri tesis inşaatı gibi. 1980'den 1983'e bakım masrafları %100, geliştirme ve araştırma %80, askeri inşaat ise %90'ın üzerinde artmıştır. Personel bütçesi ise sadece %13 artmıştır.

Askeri harcamalardaki bu büyüme, ABD'nin yeniden sanayileşmesi politikasının ne anlama geldiğini açıkça ortaya koyar. Savunma Bakanı Caspar Weinberger'in belirttiği gibi, askeri harcamalardaki büyümenin (5 yılda 1 trilyon dolardan fazla) makul etkisi Amerika'nın yeniden sanayileşmesidir. Bu yeniden sanayileşme, Sherman ve Wood'ca tanımlanan şekliyle SSCB hariç Dünya'nın en büyük planlı ekonomisi olarak ABD Savunma Bakanlığı'nın yönetimi altında gerçekleştirilmiştir. Thurow'un kısa bir süre önce belirttiği gibi, "ABD Savunma Bakanlığı sıklıkla, Amerikan Ekonomisi'nde Japon MITI'nin rolünü oynamıştır." Bu dönemde Savunma Bakanlığı Araştırma ve Geliştirme Bütçesi, ülkede araştırma ve geliştirme için harcanan tüm miktarın 1/3'ini oluşturuyordu. Devlet girişi bununla da kalmıyordu. ABD hükümetini dünyadaki en önde giden yatırım bankası yapacak biçimde, 1 trilyon doları ABD hükümeti ya garanti etti ya da borç verdi. Tüm bu gerçeklerin ışığında, ABD hükümetinin müdahaleci olmadığını ya da Reagan politikalarının neoliberal politikalar olduğu tanımını haklı çıkarmak oldukça güçtür. ABD hükümeti bu onyıllar içinde, Batılı kapitalist dünyadaki en müdahaleci hükümetlerden birisiydi ve ABD hükümet politikaları (Reagan hükümetinininkiler dahil) en Keynesci politikalar olmuşlardı. Gerçekte ABD ekonomisinde devlet müdahalesinin derecesi Reagan'lı yıllar boyunca tam anlamıyla arttı. Ve bu politikalar, 2. Dünya Savaşından beri ABD hükümetlerince izlenen en ortodoks Keynesci politikalar arasındaydı. Reagan'ın ve seleflerinin uyguladıkları Keynesci politikalar arasındaki önemli farklar: a) Reagan'ın talebin stimülasyonunu sosyalden çok askeri harcamalar yoluyla gerçekleştirmesi - Keynesçiliği askeri Keynesçiliktir - ve b) Reagan'ın sadece tüketim değil aynı zamanda üretim dünyasındaki girişimleri de stimüle etmekte diğer başkanlardan daha ileri gitmesi oluşturur. Bu askeri Keynesçiliğin Avrupa'da neoliberalizm olarak sunulması en azından paradoks olarak nitelendirilmelidir.

Reagan politikalarının liberal politikalar olduğu şeklindeki ilk inanıştan sonra, Reagan öyküsünün bir başarı öyküsü olduğu inanışına bir açıklık getirmek gerekir. Bu askeri Keynesci politikalar başarılı mıydı? Böyle olduğunu söylemek çok zor. Reagan'ın politikalarının başarılı olduğu yolunda Avrupa'daki yaygın inanışın tersine (örneğin, bunlar benzeri görülmemiş istihdam yaratıcı politikalar olarak sunuldu), gerçekler farklı şeyler göstermektedir. Reagan'ın yıllık istihdam artış hızı (%1.56) 2. Dünya Savaşından beri görülen tüm Demokrat Yönetimlerinden daha düşüktü (Truman, %2.74, Kennedy - Johnson %2.73, Carter %3.30); ve hatta önceki Cumhuriyetçi Yönetimlerden bile daha düşüktü (Eisenhower, %1.32 ve

Nixon-Ford, %1.97). Aslında Reagan Yönetimi, istihdam kayıtları açısından en kötülerinden birisi olmuştur. Çok sayıda iş alanının açıldığı edebiyatına karşın, 1981-85 arasında yeni açılan iş alanlarının yıllık ortalaması 1976-1980 arasında açılanların yarısından da aزیyken 1966'dan 1975'e dek geçen 10 yılda elde edilen ortalama sayıdan da düşüktü.

Benzer biçimde, ekonomik büyüme anlamında, yıllık ulusal gelir artış ortalaması 1981-1985 arasında, 1976-78 dönemindekinden yüksek değildi. İş sermaye formasyonu için sağlanan tüm vergi teşviklerine karşın, yıllık ortalama büyüme fabrika ve ekipman harcamaları 1981-85 arasında, önceki on yıla oranla belirgin derecede düşüktü. Reagan'ın seleflerine göre biraz daha iyi bir performans gösterebildiği tek alan enflasyonunun kontrolü oldu, 1970'lerden daha düşüktü ama 1960'lardan daha iyi de değildi. Enflasyondaki bu düşüş 1920'lerden beri ABD'de gözlenen en yüksek işsizlik ve en düşük ekonomik büyümeyle birlikte giden, bu yüzyıldaki ikinci en büyük depresyonun korkunç pahasına sağlandı. ABD'de yaşayanların yaşam kalitesindeki kötüleşmenin yanı sıra, açlığın ve evsizliğin bir kitle fenomeni olarak kendini göstermesi, 1980'lerde ortaya çıkan politikaların toplumsal bedelinin ne olduğunu ortaya koymaktadır. İkinci Dünya Savaşı'ndan beri ilk kez çocuk ölüm hızı azalmak bir yana artmış, yoksulluktan ölen çocukların her yıl için sayısı, Vietnam Savaşı'ndaki kayıpların toplamından daha fazla olmuştur. İnsanlarımızın düşmanca güçlere karşı güvenliklerini artırma gereksimi gerekçesiyle, barış zamanında daha önce görülmemiş derecede büyük artış gösteren askeri harcamalar, derin bir yoksulluk, stres ve güvensizlik getirmiştir. Gerilimli çalışma koşulları, güvensizlik ve anksiyetenin bir kitle fenomeni olarak ortaya çıkması Reagan döneminin en hızlı büyüyen iş sorunlarını oluşturdu. ABD'de her iki saniyede bir silah satın alınıyor ve her 10 dakikada bir silahla adam öldürülüyor. Sağlanan düşük enflasyon oranı, askeri Keynesçilik dışında, Keynesçiliğin diğer biçimleriyle daha az sefalet karşılığında elde edilebilirdi.

Bu deneyimin ışığında, Atlantik'in Avrupa kandaında var gibi görünen Reagan politikalarına yönelik coşkulu hevesi paylaşmak güçtür. Son derece yanlış olarak neoliberalizm diye tanımlanan politikalarının ekonomik ve toplumsal faturaları çarpıcıdır.

ABD'DE EKONOMİK VE TOPLUMSAL YENİDEN YAPILANMA; ASKERİ KEYNESİCİLİĞİN SONUÇLARI:

Bu politikaların, daha doğrusu özde ABD ekonomisinin militarizasyonu olgusunun sonuçlarına daha ayrıntılı bakalım. Esas sonuç ABD ekonomisinin yeniden yapılanması olmuştur. Gerçekten, diğerlerine oranla daha fazla yardım gören bazı özel endüstriler aracılığıyla askeri harcamalar, ülkenin ekonomik yapısını biçimlendirdi. Çelik, ağır sanayi ve inşaat gibi klasik sanayi sektörlerinden yüksek teknoloji endüstrisine doğru bir kayma ile birlikte, ABD'nin sanayisizleştirilmesine tanık olundu. Markusen'in gösterdiği gibi, primer askeri anlaşmalar, aslında her biri yüksek teknolojiyi gerektiren füzelere, haberleşmeyi, uçak ve tankları kapsıyordu. Bu anlaşmalar rastlantısal olarak çelik ve ağır sanayi de kapsıyordu. Bundan da fazla bir şeyi kapsamında buldurmuyordu. Ekonominin bu yeniden yapılanma süreci istihdam yapısı

için de bazı zorunlu değişiklikleri gündeme getirdi. Gerçekte bu yüksek teknoloji sanayiler kum saati biçiminde bir emek yapısına sahiptirler; tepede iyi ücretlendirilen profesyoneller ve tekne katman tabanda da çok vasıfsız, güvencesiz düşük ücretliler. Bu iş yapısı, işçi sektöründe geniş bir orta düzeyde gelir tabakası olan imalat sanayilerinin bir çoğundakinden farklıydı. Savunmaya yönelik olarak üretim modelindeki ağır sanayiiden yüksek teknolojiye doğru olan bu kayma, Amerika'nın sanayisizleştirilmesi denilen olguya giderek katkıda bulunmaktadır. Bu fenomen ayrıca ABD orta sınıfının "dökülmesine" de katkıda bulunmuştur.

ABD ekonomisindeki bu kayma -sivilden askeri üretime, gelenekselden yüksek teknoloji sanayilere- ABD'deki üretim ve ticaret kalıpları için de büyük değişikliklere yol açmıştır. Hem tüketim malları, hem de iş ekipmanı output'u 1985 sonuna kadar azalırken, askeri üretim aynı sürede %11 artmıştır. Benzer biçimde, sermaye mallarının net ihracatı 1980'deki 42 milyar dolarlık düzeyinden 1984'te 12 milyar dolara düşerken, askeri malların net ihracatı üçe katlanarak 5.6 milyar dolardan 16.7 milyar dolara çıkmıştır. Gerçekten de bütün olarak ekonomide askeri tüketim, askeri olmayan sektörlerin ne kadar zayıfladığını maskelemiştir. Ekonomide yüksek hızlarda büyümenin başlanmaması olgusu, askeri tüketimin endüstriyel bir politika olarak etkisizliğini düşündürmektedir.

Toplumsal anlamda emek gücü bazında, vasıflı işçilerden, iyi ücretlendirilen, büyüyen bir azımlık olan profesyonellerle (yuppiler) çok az ücret alan vasıfsız işçi çoğunluğunun doğru bir yeniden yapılanma olmuştur. 1970'te atle çalışan ve kalıpcı işçilerin %54'ü, tabaka metal işçilerinin %25'i, makinistlerin ve uçak mekanisyenlerinin %20'si ve teknik ressamların %14'ü, askeri üretimde çalışıyordu. Bu yüzdeler çok dramatik biçimde düşüldü. Bugün mühendislerin, fizikçilerin ve matematikçilerin %41'i, kompüter mühendislerinin %27'si haberleşme mühendislerinin %22'si, savunmada çalışıyor.

Askeri sanayisizleşme, Amerika'nın sanayisizleşmesinin ardındaki tek değil ama kesinlikle majör güçtür. Bu olgu ABD'nin sınıfsal yeniden yapılanmasına katkıda bulunan önemli bir faktördür de. Bugün ABD'nin resmi ve giderek artan bir biçimde gayresmi sektörlerinde çok yüksek ücretli üst düzey bir tabakanın oluşması, sendikali ve organize orta tabakanın erozyonu ve düşük ücretli, vasıfsız, organize olmayan çalışan kesimlerde de dev bir büyüme şeklinde kendini gösteren, Goran Therbom'un "kapitalist gelişmiş toplumların Brezilyalılaştırılması" diye adlandırdığı bir toplumsal yeniden yapılanma sürecine tanık olunmaktadır. Sınıfsal bağlamda bu yeniden yapılanma, vasıflı işçilerin azalması ve çoğunluğunu kadınlarla azımlıkların oluşturduğu vasıfsız imalat işçileri ve düşük ücretli hizmet işçilerinin hızla artışıyla birlikte, profesyonel teknik küçük burjuvazide ve vasıflı katmanlarda (ki bunların çıkarları giderek artan biçimde burjuvazinin sözüme ona dinamik sektörlerinin çıkarlarıyla örtüşmektedir) büyüme anlamına gelir. Bu toplumsal yeniden yapılanmanın beraberinde getirdiği gelirin yeniden bölüşümü olgusu aslında yeni değildir. Ancak, Reagan politikalarının büyük oranda stimüle edilmiştir. 1980-84 arasında, ABD nüfusunun tabanındaki %20'lik nüfus, kendi dispoabl kişisel gelirindeki %7.6'lık azalmanın sıkıntısını yaşıyordu. Diğer %20'ninki % 1.7 oranında aşağı indi; bir diğer % 20'ninki pratik olarak değişmeden kalırken, üstteki %

20'nin gelir artışı % 3.4, en tepedeki % 20'nin gelir artışıysa % 8.7 oldu. Eşit derecede önemli olan bir konu da orta gelir düzeyli sektörlerin sallanmasıydı. Eğer orta sınıf bir ailenin geliri, ortalama aile gelirinin (15663-26106 ABD doları arasında) %75 ile %125'i arasında kabul edilirse, ABD'nin orta gelirli grubu için aile gelirinin tüm aile gelirlerine yüzdesi olarak 1968'deki %27.1'den 1983'teki %23.2'lik düzeye gerilediği görülür. Yukarı çıkan her bir bireye karşı iki kişi aşağı inmiştir.

Bugün ABD'de var olan bu sınıfsal yapının, Peter Glotz'un iyi bilinen Batılı toplumların analizinde tanımlandığından hayli farklı olduğunu vurgulamak önemlidir. Glotz, "2/3 Toplumlar" olarak tanımladığı Batılı kapitalist toplumlarda şu anda sözü edilen politikalarından zarar gören tabandaki 1/3'lük kesimin marjinalizasyonu ile birlikte, toplumun tepesindeki 2/3'lük kesimin (istihdam edilmiş, vasıflı ve organize) bu tutucu politikalarından yararlandığına tanık olduğunu belirtmektedir. Bu analizden, ilerici güçlerin rolünün, tabandaki 1/3'ün desteğiyle tabandaki 2/3 mobilize etmek olduğu sonucuna varılmaktadır. Glotz'un ortaya koyduğu şudur.

"Sol, içinde kendi öz çıkarlarına rağmen kendilerini zayıflarla özdeş olarak tanımlayan, olası en yüksek sayıda gücünün bulunabileceği bir koalisyon oluşturmak zorundadır. Kişisel çıkarların ideallerden daha etkin bir araç olduğuna inanan katı materyalistler için bu paradoksik bir görevdir; ama her şeye rağmen bu bizim bu günkü görevimizdir."

Glotz tarafından katı materyalist olarak tanımlanma riskine karşın, solun zayıfın desteğiyle güçlüyü mobilize etme yeteneğini gösterebileceğinden kuşkuluyum. Acıma politik tavrı için nadiren yeterli motivasyon olabilmıştır. Gelişmiş kapitalist ülkeler için Glotz'un şu andaki sosyal durum analizinin hatalı, değişim için getirdiği önermelerin yanlış olduğuna inanıyorum.

Benim analizim farklıdır ve dolayısıyla değişim için getireceğim öneriler de farklı olacaktır. Uygulanagelen Reagan politikaları nüfusumuzun tepesindeki 2/3'e çıkar sağlamamıştır. En fazla tepedeki %40'lık nüfus dilimine çıkar sağladıkları söylenebilir. Nüfusun tabandaki %40'lık bölümü bu politikalarından hiç bir biçimde yararlanamamıştır. Ve ortadaki %20 pratik olarak durumunu koruyabilmıştır.

Bu analizin iki politik türevi vardır. Bunlardan birincisi: 1984 Başkanlık seçimlerinde seçmenlerin %52'sinin oy kullandığı, profesyonel ve teknik tabakalarla vasıflı çalışanlar (ABD nüfusunun tepedeki %40'ı) gibi kapitalist sınıfların seçime katılma oranının kalan 2/3'ye (çalışan sınıfların çoğunluğu) göre daha yüksek olduğu göz önüne alınır, oy veren popülasyonun yarısının (tüm seçmenlerin 1/4'ünden biraz fazlasını temsil ediyordu.) bu politikalarından yararlanmış olduğu değerlendirilmesidir. Ama seçmenlerin çoğu yararlanamamıştır. Reagan'ın sosyal politikaları, "means test tipi" programlarda kesintiler yaparak, sağlık ve sosyal hizmetlerin ulaşma biçimini sağlık ve sosyal yardımları bireysel yardımlarla ilişkilendirmek suretiyle daha özelleştirip, evrensel New Deal* programlarını kaldırarak, seçmenlerin çoğunluğunu oluşturan çalışan sınıflar arasındaki sınıf dayanışmasının kırılması amacını taşıyordu.

Bu politikalara ilerici bir alternatif, nüfusun daha alttaki 1/3'ünü primer olarak amaçlayan programlara odaklanma şeklinde olamaz. Büyük bir çoğunluk için,

refah devletinin sermayeden emeğe ya da yüksekte düşük geliriye doğru çok sınırlı bir redistribütif etkisi olduğu gerçeğini görmek zorundayız. Refah devletinin primer olarak çalışan sınıfların sektörleri içinde de redistribütif etkisi oldu. Baltimore'un gettolarındaki işsiz annelerin çocuklarının sağlık harcamaları için primer olarak vergi ödeyenler çelik işçileridir. Ekonomik zorlukların yaşandığı dönemlerde, işçi disposable gelirinin azalmasından ve işini yitirmekten korkarsa, bu programlar için vergi ödeme isteği azalır. Acıma duygusunun henüz ortadan kalkmadığını söylemeliyim. Amerikalıların çoğunluğu Büyük Toplum Tipi Programları (means test tipi programları) desteklemektedirler ama kendilerinin de yararlanabilecekleri evrensel "New Deal" tip programlara çok daha fazla destek olmaktadır. Bugün ABD'de, Baltimore'daki muhtaç çocuklar için bir sağlık programı oluşturmak çok, evrensel ve geniş kapsamlı bir sağlık programı oluşturmak çok daha popülerdir. Bunlardan birincisi ikincisinin sorunlarını çözmeyecektir ama ikincisi birincinin de sorunlarını çözecektir. Sonuç olarak, sorunun çözümü refah devletini güçlendirmekten çok oy verenlerin desteğini yitirmeksizin oy vermeyenleri mobilize etmek amacıyla yönelik olarak haklarını evrensellemekten geçmek zorundadır. Sadece düşük gelirli sektörlerin değil, orta sınıfların ve çalışan sınıfların da yararlanacağı aktiviteler ve programlarla refah devletinin genişlemesini sağlamalıyız.

REFAH DEVLETİ KARŞITI POLİTİKALARA İLERİCİ ALTERNATİFLER

Daha önceki bölümlerde refah devleti karşıtı akımların ideolojik doğası ve politikaların ortaya çıkardığı ekonomik ve sosyal sonuçlar gösterildi.

Şimdi yararlanabileceğimiz bazı bilimsel verilere dayandırılarak bu politikalara karşı bir alternatif tasarruf stratejisi sunulacak ve belediye yönetimleriyle yerel hükümetlerin bu stratejinin gelişmesinde ve yerine getirilmesinde nasıl kritik bir role sahip oldukları gösterilecektir. Fakat önce bu stratejinin öğeleri ele alınacaktır.

Bugün tanık olduğumuz (en azından ABD'de) iki alternatifin Keynesci stratejiye karşı neoliberal değil (genelde ifade edildiği gibi) daha çok militer Keynesçiliğe karşı sosyal olduğunu gösterdiğimizize inanıyoruz. Bununla birlikte Reagan politikaları klasik Keynesçilikten daha öteye gittiğinden tartışmayı bu bağlamda yapmak haksızlık olur. Reagan politikaları yalnız tüketim dünyasına değil üretim dünyasına da aracı kullanmaksızın direkt olarak müdahale ettiler. Bu politikalar, üretim ve tüketimin yeniden yapılanması üzerine büyük darbe indirmişti ve bu, hükümetin yeniden dağıtım ve müdahale süreciyle gerçekleştirilmiştir. Bu politikaların oldukça kötü ekonomik ve sosyal performanstan sorumlu olduğuna ilişkin kanıtlar daha önce sunulmuştur.

İlerici bir alternatif bu süreci geriye çevirmelidir ve tüketim alanında farklı bölüşüm politikaları, üretim bazında da farklı mücadeleci politikalar izlemelidir. Şimdi bu iki kavramın yakından ilişkili olduğu gösterilecektir. Aslında ilerici bir politika, hükümetin satın alma, borç verme, ödeme, hazine politikaları yoluyla ABD ekonomisinin yönetimindeki mevcut pratiklerden vazgeçmez. Tam tersine ilerici bir politika bu hükümet müdahaleciliğini sürdürmeli hatta genişletmelidir. Fakat ekonomiyi güçlendirmek için odak noktasını militer üretimden daha çok,

gerekli ve kullanışlı diğer üretim formlarına çevirmelidir. Alt yapıda kamu yatırımlarına yönelen reflasyonier politikalara öncelik verilmeli, bireysel tüketimden çok kamu tüketimi özendirilmelidir. Bu politikalarda özellikle ticaret dengesinde oluşan açık problemiyle birlikte, ithalatın artışı sonucu olarak (paranın değerini korurken) kişisel tüketimi artıran Mitterand tuzağından sakınmak önemlidir. Alt yapı projelerinde (su, lağım kontrolü, yol, halk taşınacılığı, konut gibi) kamu yatırımlarının, ithal edilen üretim birimlerinin (genelde küçük) kontrolünü, kişisel tüketim yoluyla oluşturulan yatırıma kıyasla daha iyi yapabileme avantajı vardır. Merkezi hükümet ekonominin stimüle veya inhibe edilme gerekliliğine dayanarak, belediyelerce yürütülebilecek, merkezi veya yerel hükümetlerce finanse edilebilecek, edilmesi gereken bir seri alt yapı projesi bulundurulmalıdır. ABD'de alt yapı ihtiyacı dev boyuttadır. Avrupa'da anlaşılmakta güçlük çekilebilir fakat ABD'de su ve lağım kontrolü için fon olmayışı nedeniyle halkından suyu içmeden önce kaynatmasını isteyen belediyeler vardır.

Devlet ilerici yönetimler tarafından belirlenen, tam istihdamı sağlamaya da yönelik sosyal amaçlara daha iyi hizmet edebilecek özel ekonomi sektörlerini de stimüle etmelidir. Müdahalesiz ekonomi ne yarar sağlar ne de var olur. Burada yine belediye yönetimleri yerel veya merkezi hükümete hangi sektörün stimüle edilmesi gerektiği konusunda rehber olmalıdır.

Diğer bir önemli konu tüm nüfusun güvenlik ve rahat hissini güçlendirmeyi amaç edinen evrensel tabanlı programlar çerçevesinde sosyal tüketimin yaygınlaşmasıdır. Emekçi güçler güvenlik hissetmedikçe (işsizlik korkusu kalkmadıkça ve çalışanların yakınlarının sağlık ve sosyal sigortaları olmadıkça) üretim dünyasının yeniden yapılanma gerekliliğinin gerçekleştiremeyeceğine ilişkin pek çok kanıt vardır. Lindberg cömert sosyal programların ve çalışanların iş bulma güvencesinin olduğu Almanya ve Avusturya gibi ülkelerde sosyal hakların kısıtlılığına, tam istihdam politikaları bulunmayışına karşın, çalışanların ücret sınırlandırılmasına, emek hareketliliğine, teknolojik yeniliklere daha uyumlu olduğunu göstermiştir. Aslında Batı Dünyası'nda daha esnek emek politikalarına ve daha fazla teknolojik yeniliğe (örneğin kişi başına daha fazla endüstri robotuna) sahip ülke, daha aktif tam istihdam politikaları, geniş iş eğitimi programları, geniş sosyal güvenlik sigortalarıyla İsveç'tir. Tutucu The Economist Dergisi'nde yayımlanan bir makalede belirtildiği gibi: İsveç ekonomik bir paradokstur. Herhangi bir endüstri ekonomisinin en büyük kamu sektörüne, en yüksek vergi oranlarına, en cömert refah devletine, ender ücret farklarına ve güçlü ticari birliklere sahip olan ülkedir. Egemen olan ekonomik görüşe göre rijid emek pazarları ve artritik endüstrisiyle akut "eurosclerosis" nöbetine tutulan bir ülke durumunda olmalıydı. Oysa İsveç, gayretli ve büyük şirketlere, Avrupa'daki en düşük işsizlik oranlarından birine sahiptir. ABD çalışanları arasındaki büyük güvencesizlik duygusu, endüstriler arası ve içi büyük ücret farklılığının, çok kısıtlı sağlık sigortaları ve zayıf sendikaların varlığı, şimdiki gibi büyük bir kriz anında değişikliklere karşı olan büyük direnci- ki tamamiyle anlaşılabilir bir durumdur- açıklar. Bundan dolayı, ilerici bir alternatif çalışan popülasyonunun korunma ve sigorta öğelerini güçlendirerek refah devleti anlayışını yaygınlaştıracaktır. ABD çalışanlarının en çok korktukları nokta, işsiz kaldıklarında veya iş değiştirdiklerinde, kendileri ve yakınları

için sağlık sigortasını yitirmek olduğundan, sağlık hizmetinin büyük bir iş olanaklarıyla emek yoğun bir sektör olduğu motivasyonu da eklenirse, sağlık sigortasının kapsamının genişletilmesi gerekliliği ortaya çıkar. Askeri harcamalarla yaratılan her bir yeni işe karşın, aynı harcama miktarıyla sağlık alanında dört iş sağlanabileceğini gösteren çalışmalar vardır.

Aynı zamanda personelin yetiştirilmesi ve yeniden eğitimini kolaylaştırmak için sınıfsal değil, evrensel olması gereken hizmetçi eğitim programlarının ve eğitimin artırılması gerekir. Aslında ABD'de öğrencilerin sınıflarına ve başarılarına göre ayrıldığı mevcut eğitim sisteminin pek az kişi için olanakları artırdığına fakat çoğu için standardı düşürdüğüne ilişkin kanıtlar vardır. Bu gün ABD'nin yüzde yüze geldiği ana sorun, istihdam edilemeyecek olan bir kitlenin giderek büyüyor olmasıdır. Burada refaha dönük harcamaların artırılması gerektiğini vurgulamak için "insan kapital" görüşünü anımsatan üretici görüşlerin kullanıldığını farkındayız. Fakat, sağlığın, eğitimin, güvenliğin gerçekten temel insan haklarından olduğu şeklindeki klasik ilerici refah yanlısı anlayışın yalnız ahlaki değil, ekonomik zemini de etkileyebildiğini vurgulamak önemlidir.

Tasarruf politikalarına karşı ilerici bir alternatifin a) alt yapı yatırımlarının gelişmesi b) tam istihdam politikalarının yüklenilmesi c) özellikle sağlık ve sosyal hizmetlerle eğitim alanlarında sosyal tüketimin özendirilmesini kapsayan refah anlayışının yaygınlaşması sürecinden geçtiğini görebilirsiniz.

Alternatif stratejinin tüm bu üç anahtar ögesinde, belediye yönetimlerinin anahtar rol oynaması gerekir. Gerekli olan alt yapı projelerini ve öncelik taşıması gereken iş alanlarını ön plana almaları gerekir. Sağlık ve sosyal hizmetlerle eğitim hizmetlerini üstlenen yönetsel organlara gereksinimleri vardır. Bu bakış açısından, bu programların gerçek uygulamasında belediyeler gibi hükümetin halka en yakın olduğu düzeyde, vatandaşın katılımını stimüle etmek gerekli görünmektedir. Bu yerel yönetimler, merkezi ve bölgesel politikaların ve bu alanlardaki planların gerekliliğinin önemini azaltmaz. Fakat güncel uygulamalar yerel düzeyde yürütülebilir ve yürütülmelidir de... Gerçekte, Washington Post'ta yer alan ABC News'un insanları hükümete olan güvenini inceleyen son kamuoyu yoklamasında insanların en çok güvendiği hükümet düzeyinin yerel hükümet olduğu ortaya konulmuştur.

Tüm bu tartışmaların sonucu ilerici bir perspektiften bakıldığında krizin çözümünde yerel yönetimlerin anahtar rol oynadığıdır. Bu gelişmelere yardım eden, Atlantik'in iki yakasında yerel hükümetlerin giderek refah devleti yanlısı güçler tarafından kontrol edildiği gerçeğinin varlığıdır.

Refah devleti uygulamasında belediye yönetimlerinin rollerinin genişletilmesi lehinde bir diğer görüş gündemdedir. Aslında neoliberal ve tutucu güçler tarafından ileri sürülen refah devleti karşıtı görüşlerden birisi, vatandaşları devlete karşı yabancılaştıran deneyimlerin, refah devletinin merkezileştirilmiş ve merkezileştirilmekte olan uzaklıktaki yönetim aygıtları tarafından giderek güçlendirildiğidir. Bu deneyim, vatandaşları tüketiciye dönüştüren, refah devleti karşıtı güçlerin "özelleştirme ve metalaştırma" görüşlerine yönelik toplumsal sektörlerdeki uyumun gerisindedir. Bununla birlikte ABD'de hizmetlerin komodifikasyonundaki bu yetersizlik hiç bir alanda sağlık

alanındaki kadar belirgin değildir. Başka hiç bir ülke sağlık hizmetlerine ulusal gelirin yüzdesi olarak ABD kadar yüksek pay ayırmamıştır (1986'da ulusal gelirin %10.8'i). Bu duruma rağmen çoğunlukla özel sağlık sektörü son derece düzensizdir. Halkın %19'u halen sağlık sigortalarından herhangi birisine sahip değildir. Harcamaların %23'ü hala direkt cepten çıkan harcamalardır ve halkın %75'i sağlık hizmetlerinden önemli ölçüde hoşnut değildir. Bu durumla kıyaslandığında, kamu tarafından yönetilen ve finanse edilen İngiliz Ulusal Sağlık Sistemi'nin (İngiliz refah devleti'nin tacının bir mücevheri) basitlik ve kapsamlılığı imrenilir durumdadır.

Sağlık ve sosyal hizmetlerdeki kommodifikasyon stratejilerindeki başarısızlık, hastane ve okul yönetimlerinin direkt hizmet ettikleri toplumlar tarafından seçimi de dahil, bu hizmetlerin yönetiminin direkt formalarının geliştirilmesi gibi demokratikleşme için daha ileri yollar araştırılması ile refah devleti kurum hizmetleri yönetiminin mümkün olduğunca halka yakınlaştırılarak demokratikleştirilmesi şeklinde diğer alternatifleri gündeme getirdi.

Mevcut tasarruf politikalarına karşı çıkan farklı bir alternatif stratejinin öğelerini kapsayan kısa notları özetleyelim. Bunlar, refah devleti anlayışında azalmadan çok genişleme temeline dayanır. Bu sunuyu kritik bir soruyla bitireceğiz. Refah devleti anlayışının yaygınlaşması mümkün mü? Ve yanıt "bir şeylere bağlıdır". Aslında bu her ülkedeki sınıf güçlerinin korelasyonuna bağlıdır. Beni bu yazının son noktasına getiren budur; yani refah devleti politikadır.

REFAH DEVLETİNİN YAYGINLAŞMASI İÇİN POLİTİK KOŞULLAR

Refah devletinin kuruluşunun arkasındaki tarihsel güçlere yönelik analizlerinde Korpi ve Esping-Anderson, refah devleti karşısında kararsız bir tutum alan çiftçiler ve beyaz gömleklilerle birlikte kapitalist sınıf ve onun küçük burjuvazi gibi araçlarının refah devletinin karşısında yer aldıkları, çalışan sınıf ve onun araçlarımsa -sendikalar ve partiler gibi- refah devletinin ana savunucuları oldukları sonucuna varmışlardır. Sonuç olarak, çalışan sınıfın güçlü olduğu her ülkelerde refah devleti çalışan sınıfın zayıf olduğu ülkelere oranla daha geniştir. Korpi ve Esping-Anderson, aşağıdaki koşulların bulunduğu durumlarda bir ülkedeki çalışan sınıfın güçlü olduğunu iddia etmektedirler:

1) Çalışan kitlenin, tek tek emekçi kitlenin sektörlerinden öte tüm çalışanlar için pazarlık edebilen, bir iş kolunda sendikalaşmadan çok merkezi olarak endüstriyel sendikalar şeklinde organize ve olabildiğince birleşik ve sendikal hareketin, inanca dayanan sendikalar (örneğin hristiyan birlikleri) ya da politik sendikalar (örneğin sosyalist, sosyal demokrat ve komünist sendikalar) halinde bölünmüş değil birleşmiş olması...

2) Çalışan sınıfların ve popüler güçlerin ilgilerini tarihsel olarak temsil eden bir politik partiyle emek hareketi arasında bir organik ilişki bulunması...

3) Çalışan sınıf içinde, benzer görüşleri desteklemek için çaba gösteren majör politik birimlerin bulunmaması...

4) Tek başına veya koalisyon olarak hükümet olan bu tür partilerin büyük bir seçmen grubunun olması.

5) Çalışan sınıf partilerinin çiftçiler ve/veya beyaz gömlekliler gibi diğer sınıflarla başarılı ittifaklar kurmuş olmaları.

6) Kapitalist sınıfın değişik partilere bölünmüş olması.

Bunlar çalışan sınıfın güçlenmesinin altı koşuluudur. Bu altı koşulun yerine getirildiği Kuzey Avrupa ülkelerinde güçlü, evrenselci, kapsamlı bir refah devleti vardır. Bu koşulların bulunmadığı (ABD gibi) veya kısıtlı olduğu (Güney Avrupa) ülkelerde refah devletinin gelişimi çok daha sınırlıdır.

Bu makale bitirilmeden önce iki açıklama daha yapılacaktır. Birisi daha önce değinilen yaygınlaştırma noktasıdır. Kendi sesimizi "çalışan sınıfa elveda" şarkısını söyleyen, giderek büyümekte olan koroya eklemek hem yanlış hem de erkendir. Çalışan sınıf, değişimin ana etkeni olmuştur ve olmayı da sürdürmektedir. Çalışan sınıfın güçlü olduğu her yerde refah devleti canlı, iyi ve güçlüdür. Çalışan sınıfın zayıf olduğu her yerde refah devleti zayıftır. Gorz, Touraine, Offe, Laclau ve diğerlerinin oluşturduğu koro henüz bu gerçeği görememiştir.

Açıklığa kavuşturulması gereken diğer bir husus, diğer ülkelerle koordinasyon içinde yürütülmedikçe refah devletinin ve ekonomik krizin hiç bir olası çözümünün olmadığıdır. Wallerstein'in "global sistem teorisi"nden şiddetle etkilenen bu çözümsüzlük, 1. Mitterrand hükümetinin illüzyonlarını bu olanaksızlığın en iyi kanıtı olarak ifade eder. Fakat Mitterrand farklı politikalar izleyebilmiştir. Therborn ve diğerleri bunu göstermiştir. Mitterrand hükümetinde yaygınlaşmadan tasarrufa yönelik değişimde kaçınılmayacak hiçbir şey yoktu: aslında değişimin kendisi önlenebilirdi. Dikkat çekilene bakılmaksızın İsveç, Avusturya, Norveç gibi ülkelerin diğerleri arasında düşük işsizlik, düşük enflasyon ve yüksek hızda büyümeyi diğer ekonomilerle birbirine bağlı olmasına karşın gerçekleştirilebilmiş olmasını vurgulamalıyız. Bu noktayı vurgulamak, kutsal düşünceleri yüreklediren Avrupa-Solu ya da başka akımların büyük bir yararı yoktur anlamına gelmez. Bu önermelerde büyük yarar görüyorum. Fakat globalite gerekliliğine ilişkin bu görüşler aynı zamanda paralizi oluşturabilir. Ancak bu kadar başarısız politikaları aklamak için de öne sürülemezler. Pro-refah devletçi politikalar, ekonomik değişim-dönüşüm ve hatta kriz dönemlerinde bile her ülkeye adapte edilebilir ve edilmelidir de. Bu makalada sunulan kanıtlar her ülkede refah devleti anlayışının yaygınlaşmasının, sorunun bir parçası olmaktan çok gerçekte çözümün bir parçası olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak bu makaleye, ABD'de ileri sürülen neoliberal görüşlerin tartışmasıyla başlamak, aynı görüşlerin bazılarının Avrupa sahnelerinde kendini nasıl gösterdiğine değinilerek bitirildiğini farkedeceksiniz. Pro-refah devletçi güçlerce uluslararası düzeyde yanıtlanması gereken, refah devleti karşıtı güçlerin etnemasyonalizmi söz konusudur. Atlantik'in iki tarafındaki ilerici güçler refah devleti karşıtı görüşleri sorgulamak ve onlara ne olduklarını yanı sıra sınıf ilişkilerini açıkça temsil eden ideolojik konularını göstermek için güçlerini birleştirmek zorundadırlar. Aynı zamanda, toplumun çoğunluğunun daha fazla liberasyonunu mümkün kılmak ve stimüle etmek gibi, bu politikalara ilerici alternatiflerin geliştirilmesini birlikte keşfetme gereksinimi içindeyiz.